

Cercapous(ALDC, III, 727. El *cercapous*)

La ‘peça de ferro proveïda de ganxos per a treure el que ha caigut (especialment una galleda) en un pou o cisterna’ coneix un mot clàssic, *cercapous* (s. XV), que ha sofert alguns canvis formals. *Cercapous* és un compost del present de *cercar*, amb el sentit del llatí *CIRCARE* ‘envoltar, recórrer’, i *pou*, entès en el sentit de ‘que recorre el fons del pou per a enganxar i treure l’objecte que hi ha caigut’; el ross. usa només el primer element, *cerca* 7 o *cerques*, per influència de l’oc.; *cercapous*, pron. *sarcapous* 141, 143, 180 en algunes poblacions, ha facilitat el canvi a *sacapous* 146, 178, 179, per atracció del cast. *sacar* que, per anàlisi lèxica, ha generat *sacapoals* (var. *sacapuals* 185, *sacapoals* 183, amb [b] antihiàtica, *sacapoçales* 177, d’influència del cast. o arag.), perquè el que es treu (“se saca”) no és el pou sinó un poal, una galleda; *cercapous* ha vist substituir el primer component per *trescar* ‘cercar caminant’ donant *trescapous*, així com per *pescar*, origen de *pescapous*.

Una altra motivació és la presència de ganxos en l’estructura de *cercapous*; i així tenim *ganxo*, -os (s. XIII), d’una base preromana **GANSKIO* o **GANKIO* ‘branca, ramatge ganxut’, amb els dim. *ganxets* 155, 161, 162, 165, 169 i el femení *ganxeta* 163 o *ganxetes* 164; *arpes* 6 deriva del francic *HARPA* ‘rascle, rasclet’; *gafes* 1, der. de l’ant. *gafar* ‘subjectar’, d’origen preromà; *grapa* 123, del francic **KRAPPA*

‘ganxo’; *crotxet* 11, manlleu al fr. *crochet* ‘ganxo’; *rampins*, der. de *rampa*, del gòtic **HRAMP* ‘grapa’, des de ‘rascle, rasclet’, amb el der. *rampullegons* 17, de la var. **rampallegons*, a partir de *rampall* sufixat; un mot de procedència marina, com *ruixó* 47, pròpiament ‘àncora de tres o quatre puntes’, der. potser de **ROSTRIÖNE*, format sobre *ROSTRUM* ‘bec’.

Altres mots al·ludeixen a ‘conjunt, enfilall de coses unides’ com *escarrassó* 122, 124, der. de *carràs* ‘feix de llenya; brot de grans formant raïm’; *carrella* 134, femení de *carrell* ‘enfilall de coses arreglerades’; *caramells* 12 o *caramelles* 12, probablement de l’oc. *caramel*, pròpiament ‘quatre bastonets que usen els traginers’.

Finalment, *ferros* 188 és una metonímia de matèria i *lleves* 147 o *llévens* 145, 151 són der. de *llevar* ‘aixecar’, potser a través de ‘ganxos per a llevar i posar l’olla al foc, penjant-los o llevant-los dels clemàstecs’. Desconeixem la motivació de *esbromadora* 93.

Geolingüísticament, notem que *cercapous* ocupa el cat. central, i s’endinsa un xic en l’occidental, el bal. i l’alg.; l’adaptació *pescapous* també es troba dins el cat. central, mentre que les homonimitzacions *sacapous*, *sacapoals*, supervivents de *cercar* (*sarcar*) convertit en *sacar* per contacte de llengües, apareixen en l’extrem meridional val., que, com la faixa ponentina nord-occ., prefereix *ganxos*.

Són mots normatius *cercapous*, des del *DG₁*, 1932; *cercapoals*, des del *DIEC₁*, 1995.

